

Sygn. akt I CZ 44/15

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa B. A. i J. A.

przeciwko J. S.A. w Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 maja 2015 r.,

zażaleń powoda J. A. i powódki B. A.

na wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 8 stycznia 2015 r.,

uchyla zaskarżony wyrok.

UZASADNIENIE

Powodowie domagali się zasądzenia od pozwanej kwot po 17 605 zł wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu. Podali, że wpłacili pozwanej zaliczkę na poczet nabycia prawa własności tarasu przylegającego do lokalu mieszkalnego, którego własność mieli uzyskać po wybudowaniu przez pozwaną, ale nie doszło do przeniesienia na ich rzecz tego prawa. W tej sytuacji wpłacona kwota podlega zwrotowi jako nienależne świadczenia (art. 410 § 2 k.c.).

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 15 stycznia 2014 r. zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów kwotę 17 605 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2013 r. tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy o wybudowanie lokalu mieszkalnego wraz z tarasem. Ustalił, że po zrealizowaniu umowy o dzieło pozwana przeniosła na rzecz powodów własność lokalu mieszkalnego, udziału we współwłasności nieruchomości wspólnej oraz w części urządzeń, które służyły wyłącznie do użytku właścicieli lokali, a także prawo do wyłącznego korzystania z tarasu przylegającego do tego lokalu o wskazanej powierzchni. W akcie notarialnym kupujący lokale mieszkalne wraz z udziałami w nieruchomości wspólnej złożyli oświadczenia, że akceptują i potwierdzają ustalenia sposobu korzystania z nieruchomości wspólnej, polegające na tym, że właściciele poszczególnych lokali znajdujących się w budynku będą korzystali na zasadzie wyłączności z tarasów i loggi przylegających do ich lokali, z wyłączeniem innych lokatorów i zobowiązali się nie zgłaszać żadnych roszczeń co do tak określonego rozwiązania korzystania z nieruchomości. Z treści zawartej umowy wynika, że pozwana nie wykonała zobowiązania do przeniesienia na rzecz powodów także prawa własności tarasu. W tej sytuacji powodom przysługuje jedynie roszczenie odszkodowawcze, przewidziane w art. 471 k.c., którego wysokości pozwana nie zakwestionowała.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji pozwanej Sąd Okręgowy w W. zaskarżonym wyrokiem uchylił wyrok Sądu Rejonowego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Stwierdził, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy, ponieważ Sąd Rejonowy naruszył art. 321 § 1 k.p.c., orzekając o innym

żądaniu niż określone w pozwie. Zaznaczył, że powodowie określili podstawę prawną zgłoszonego roszczenia, jego wysokość i zakresili granice okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. W odniesieniu do tak skonkretyzowanego przedmiotu sporu pozwana podjęła obronę. Nie domagali się odszkodowania, jak też nie powoływali się na fakty, z których mogłaby wynikać odszkodowawcza podstawa odpowiedzialności pozwanej.

Powodowie w zażaleniach zarzucili naruszenie art. 321 § 1 w związku z art. 187 § 1 k.p.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że elementem żądania pozwu jest wskazanie jego podstawy prawnej. Domagali się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia, przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo przyjął, że zachodzi jedna z przyczyn uzasadniająca uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, objętych art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Zażalenie nie zmierza do oceny zasadności żądania pozwu, ani także apelacji i nie polega na merytorycznym badaniu stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Jeżeli przyczyną uchylenia wyroku było nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, to kontrola Sądu Najwyższego ogranicza się do oceny prawidłowości zastosowania art. 386 § 4 k.p.c., a więc trafności zakwalifikowania przez sąd drugiej instancji stanu sprawy jako występowania w niej tej podstawy, nie obejmuje natomiast ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego. Wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 k.p.c. i w art. 386 § 4 in fine k.p.c., powinny być, w systemie apelacji pełnej, załatwione bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

W nauce prawa i w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęte zostało, że do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi

wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2; z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, niepubl.; z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, niepubl.). Zakwestionowanie przez sąd odwoławczy poglądu prawnego sądu pierwszej instancji co do podstawy prawnej rozpoznawanego roszczenia także nie oznacza, że sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy.

Określone w art. 187 § 1 k.p.c. wymagania formalne pozwu nie przewidują powinności podania przez powoda podstawy prawnej dochodzonego roszczenia, wynika to z ogólnej zasady, że jego kwalifikacja prawna jest obowiązkiem sądu. Nawet wskazanie jej przez powoda, nie jest wiążące dla sądu, który w ramach dokonywanej subsumcji jest zobowiązany do oceny roszczenia w aspekcie wszystkich przepisów prawnych, które powinny być zastosowane, jeżeli mają oparcie w ustalonych faktach. Ukierunkowanie postępowania wskazaniem przez powoda podstawy prawnej żądania nie prowadzi do formalnego związania sądu podaną podstawą zwłaszcza, gdy okoliczności faktyczne mogą stanowić oparcie dla innej, adekwatnej podstawy prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1999 r., I CKN 252/98, OSNC 1999, nr 9, poz.152). Inną kwestią jest powinność umożliwienia stronom wypowiedzenia się co do innej podstawy prawnej niż wskazana przez powoda. Jednolite jest stanowisko Sądu Najwyższego, akceptowane w doktrynie, że przyjęcie przez sąd innej podstawy prawnej orzeczenia nie stanowi wyjścia ponad żądanie określone w art. 321 k.p.c. i tym samym dokonania rozstrzygnięcia o innym przedmiocie żądania niż wskazany przez powoda (por. wyroki: z dnia 6 grudnia 2006 r., IV CSK 269/06; z dnia 24 maja 2007 r., V CSK 25/07, OSNC - ZD 2008, nr 2, poz.32; z dnia 20 lutego 2008 r., II CSK 449/07, niepublikowane). Dotyczy to również zakresu kognicji sądu drugiej instancji, rozpoznającego sprawę na skutek apelacji, co jednoznacznie wskazane

zostało w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07. W takiej sytuacji nie dochodzi zatem do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu przyjętym w ramach wykładni art. 386 § 4 k.p.c.

Nie ma podstaw do uznania, że w rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał jej istoty, a tym samym zaistnienia przesłanki do zastosowania art. 386 § 4 k.p.c. Sąd ten przyjął, że dokonane ustalenia faktyczne stanowią oparcie dla żądania odszkodowania objętego art. 471 k.c., a nie zwrotu nienależnego świadczenia, wskazanego w art. 410 § 2 k.c. Orzeczenie to pozwana poddała ocenie we wniesionej apelacji i rzeczą Sądu Okręgowego było jej rozpoznanie, zgodnie z zakresem kognicji, przewidzianym w art. 378 k.p.c. oraz wnikliwie omówionym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 1¹ k.p.c.